

Iwona PIELESIAK

WPROWADZENIE

Dwudziesty, dwujęzyczny numer czasopisma *Przestrzeń – Społeczeństwo – Gospodarka* porusza w głównej mierze zagadnienia geografii społecznej, socjologii i zagospodarowania środowiska. Wkład w jego przygotowanie wnieśli badacze łódzcy oraz reprezentantka Krakowskiego Ośrodka Akademickiego.

Motywytem przewodnim publikacji jest starzenie się w środowisku miejskim. Autorzy artykułów pokierowali swoje rozważania od kwestii demograficzno-społecznych po zagadnienia dostosowania zurbanizowanego środowiska do potrzeb współczesnych seniorów. Tom zamykają artykuły sekcji *varia*, dotyczące podziału katastralnego miasta oraz wiejskiego krajobrazu kulturowego.

We wprowadzeniu do publikacji naukowych zwyczajowo zamieszcza się wyjaśnienie, czym kierowano się przy wyborze tematu przewodniego. Truizmem byłoby stwierdzenie, iż przy obecnym poziomie wiedzy medycznej, starzenie się człowieka jest zjawiskiem nieuniknionym. Z tego wszyscy raczej sobie zdajemy sprawę. Ważne jest, abyśmy jak najlepiej przygotowali do tego zarówno siebie, jak i innych. Nie mniej istotne jest także odpowiednie ukształtowanie środowiska, w którym seniorom przyjdzie żyć, aby uczynić je jak najbardziej przyjaznym. Niezbędnym elementem owego przygotowania jest diagnoza obecnej sytuacji osób starszych.

Wbrew obiegowym opiniom, ze starzeniem się nie wiążą się wyłącznie problemy, takie jak pogarszający się stan zdrowia, obniżona mobilność czy też zanik relacji społecznych. Zaawansowany wiek oferuje zazwyczaj więcej wolnego czasu, który można przeznaczyć zarówno na rozwój osobisty, jak i wspieranie lokalnej społeczności. Nie jest to oczywiście regułą, na co zwracam uwagę w tekście o uczestnictwie osób starszych w życiu miasta i jego ograniczeniach, wynikających z niedostosowania zagospodarowania i funkcjonowania Łodzi.

Generalnie można stwierdzić, że potrzeby osób starszych są coraz powszechniej dostrzegane i analizowane, szczególnie w ostatnich latach. Na ten temat ukazało się już wiele publikacji, będących efektem pracy nie tylko środowiska

medycznego, ale także angażujących coraz większą rzeszę badaczy reprezentujących pozornie niezwiązane ze sobą dyscypliny nauk społecznych, ekonomicznych i technicznych. W nurt ten wpisuje się także niniejsza publikacja.

W otwierającym część pierwszą artykule, Anna Janiszewska i Karolina Dmochowska-Dudek skupiły uwagę na współczesnych przemianach struktury demograficznej Łodzi. Analizie poddano poziom i dynamikę rozwoju tego procesu, z jednoczesnym ukazaniem jego struktury przestrzennej. Wybór Łodzi jako terenu badań nie powinien dziwić – miasto to jest od wielu lat jednym z najszybciej starzejących się dużych ośrodków osadniczych w kraju. Jego obecne problemy są w znacznej mierze uwarunkowane polityką rozwoju z okresu gospodarki centralnie planowanej, do czego nawiązują wszyscy autorzy tekstów o Łodzi w części pierwszej tomu.

Zarysowany przez A. Janiszewską i K. Dmochowską-Dudek wątek rozwijają rozważania Ewy Szafrąskiej oraz Mariusza Lamprechta, którzy z jednej strony swoje analizy zawęzili terytorialnie, a z drugiej – wprowadzili do nich nowe wątki i odmienne metody.

W pierwszym przypadku autorka skupiła się na ukazaniu dynamiki i uwarunkowań przemian społeczno-demograficznych, zachodzących w obrębie postsojalistycznych osiedli mieszkaniowych Łodzi w ciągu ostatniego ćwierćwiecza. Z kolei Mariusz Lamprecht, wykorzystując wskaźnik lokalizacji, ocenił strukturę demograficzną w strefie wielkowiejskiej w nawiązaniu do zagrożenia najstarszej części populacji segregacją przestrzenną.

Powyżej zarysowane problemy uzupełnia tekst Anny Urbaniak, która na przykładzie młodych emerytów z Krakowa zastanawia się nad wewnętrznym zróżnicowaniem tej grupy seniorów oraz ukazuje modele wykorzystywania przez nią czasu wolnego.

Druga część tomu obejmuje artykuły o odmiennej tematyce. Pierwszy z nich, przygotowany przez Jerzego Dzieciuchowicza i ponownie Karolinę Dmochowską-Dudek, poświęcono strukturze przestrzennej działek ewidencyjnych w Łodzi. Zawarto w nim analizę zróżnicowania kształtów parcel w Łodzi z wykorzystaniem autorskiej metody J. Dzieciuchowicza. Wyniki badania zwięźcono typologią działek.

W ostatnim z artykułów tomu, Tomasz Figlus oraz Katarzyna Staniek podjęli się analizy wiejskiego krajobrazu kulturowego podłódzkiej gminy Dobroń. Prowadzone przez nich w duchu geografii historycznej rozważania dotyczą genezy i współczesnego stanu materialnych elementów dziedzictwa, dokumentując ślady wielokulturowości tego obszaru dla obecnego i przyszłych pokoleń.

Zapraszam do lektury

Iwona Pielesiak